

Józef ŻYCIŃSKI

TEIZM RACJONALNEJ ANALIZY

Ośrodek filozoficzny w Notre Dame, Indiana skupia wpływowe grono analityków, którzy podstawowe kwestie klasycznej filozofii Boga usiłują rozwijać przy zastosowaniu technik analitycznych oraz wnikliwych opracowań z zakresu filozofii języka i filozofii nauki. Inspirującą rolę odgrywają wśród nich myśliciele kalwińscy współpracujący z Alvinem Plantingą, który w 1989 r. odwiedził dwukrotnie Ośrodek Badań Interdyscyplinarnych w PAT. Redagowany w Notre Dame przez Philipa L. Quinna kwartalnik „Faith and Philosophy: Journal of the Society of Christian Philosophers” łączy zachowawczą orientację tematyki z bardzo solidnym opracowaniem formalnym. Pismo to reprezentuje zdecydowanie wyższy poziom niż redagowany w tym samym ośrodku „The Neo-Scholasticism”, którego autorom w ich filozoficznym układzie odniesienia czas zwykły płynąć znacznie wolniej niż współczesnym filozofom. Podczas gdy sympatycy amerykańskiej neoscholastyki koncentrują swą uwagę na kwestiach interpretacji tekstów, badając gdzie kto i kiedy wyraził podobną opinię, współpracownicy Plantingi i Quinna kładą nacisk na meritum, podejmując zarówno nowe pytania jak i środki argumentacji niesione przez rozwój wiedzy.

Wynikiem zakrojonych rozlegle prac filozofów z Notre Dame pozostają publikacje przedstawiające uwspółcześnione warianty podstawowych kwestii klasycznej filozofii Boga. Ograniczę się do zasygnalizowania kilku nowych prac, które podejmują problem specyfiki epistemologicznej poznania religijnego, charakteryzują własności filozoficznego dyskursu o Bogu, nawiązują do klasycznych sporów Moliny i Baneza, by rozwinąć koncepcję tzw. pośredniej wiedzy Boga oraz podjąć pytanie o możliwość filozoficznego określenia natury Boga.

*UWAGA: Tekst został zrekonstruowany przy pomocy środków automatycznych; możliwe są więc pewne błędy, których sygnalizacja jest mile widziana (obi@opoka.org). Tekst elektroniczny posiada odrębną numerację stron.

Do bardziej reprezentatywnych prac tego nurtu zaliczyłbym następujące publikacje:

- A. Plantinga, N. Wolterstorf, *Faith and Rationality: Reason and Belief in God*, Notre Dame 1986, ss. 322.

Dziewięć esejów siedmiu autorów podejmujących różne aspekty poznawczego napięcia między Jerozolimą a Atenami.

- R. M. Adams, *The Virtue of Faith and Other Essays in Philosophical Theology*, Oxford 1987, ss. 270.

Autor wykładający obecnie na Uniwersytecie Kalifornijskim w Los Angeles w zbiorze 16 esejów podejmuje tematykę związków między etyką i religią. Akcentując rolę czynnika etycznego w procesie naszego odkrywania Boga, Adams ukazuje egzystencjalny kontekst teizmu oraz włącza się do wielkich dyskusji o naturę zła, świętości i miłości.

- W. P. Alston, *Divine Nature and Human Language: Essays in Philosophical Theology*, Cornell 1989, ss. 280.

Podjmując podstawowe kwestie filozofii religii, Alston w zbiorze 12 esejów omawia rolę metafor w teologii oraz własności filozoficznych wypowiedzi o Bogu. Porównując klasyczny teizm Akwinaty z neoklasycznym ujęciem Hartshorne'a zwraca uwagę na uproszczenia i niejasności obecne w tym ostatnim. Całą trzecią część (80 stron) pracy autor poświęca problemowi Bożej immanencji w świecie stworzeń.

- E. R. Wierenga, *The Nature of God: An Inquiry into Divine Attributes*, Notre Dame 1988.

Przeciwstawiając się irracjonalizującym wpływom w filozofii Boga, autor wykazuje, w jaki sposób wykorzystanie dorobku współczesnej filozofii analitycznej może zwiększyć przejrzystość i ścisłość filozoficznych rozważań o naturze Boga.

- L. S. Rouser, *Knowing Religiously*, Notre Dame 1985, ss. 213.

Dedykowany B. Lonerganowi tom esejów stanowi wynik współpracy ośrodka w Notre Dame z Ośrodkiem Badań nad Filozofią i Religią istniejącym przy Uniwersytecie Bostońskim. Wśród 13 współautorów znaleźli się myśliciele tak różni jak Hartshorne (*Nasza wiedza o Bogu*), J. N. Findlay (*Wielość poznania religijnego*), W. Pannenberg (*Sens*,

religia i pytanie o Boga), L. Gilkey, (*Religia i nauka w rozwiniętej kulturze naukowej*), J. Moltmann (*Ateizm mesjański*), A. Flew (*Ciążar dowodu*). Praca N. Goldenberg dotycząca feminizmu w religii oraz esej Gordona Kaufmana (*God for a Nuclear Age*) odbiegają swym stylem od reszty. Całość tomu inspirowała jednak „nadzieja na stworzenie okazji do krytycznej refleksji nad fundamentalnymi dla człowieka problemami wartości i sensu” (VIII).